

Benečani izrabljajo križarje.

Kralj Peter Kresimir IV. je srečno obnovil hrvatsko oblast nad Dalmacijo in pridobil Neretljansko, tako, da je mogel po pravici govoriti o našem dalmatinskem morju. Pri tem pa žal ni dolgo ostalo. Po kraljevi smrti so nastali težki strankarski boji in njegov naslednik Dmitar Zvonimir (1076—89) je bil baje ubit od lastnih podložnikov. Ker ni zapustil otrok, je skušala njegova vdova Jelena spraviti na hrvatski prestol svojega brata — ogrskega kralja Ladislava. Njemu se je pa upiral velik del Hrvatov in Ladislav je umrl, preden je postal tudi hrvatski kralj. To čast je dosegel šele Ladislavov naslednik Koloman, ki se je l. 1102 mirnim potom pogodil s hrvatskimi velikaši, da so ga sprejeli za kralja, s čimer se je Hrvatska za dolga stoletja združila z Ogrsko.

Ta združitev ni bila v prid hrvatski oblasti na Jadranu. Že za nasledstvenih bojev so se Benečani lahko nemoteno polastili Dalmacije, vendar jo je Koloman dobil nazaj. Njegov naslednik jo je zopet zgubil, nakar je prišla za nekaj časa neposredno pod bizantinsko oblast. Po smrti cesarja Manuela l. 1180 so se pa Bizantinci polagoma umaknili iz Adrije in za našo obalo se začelja vedno hujša borba med Benečani in hrvatsko-ogrsko državo. Njeni vladarji so bivali seveda po večini na Ogrskem in bili zaposleni z drugimi skrbmi, zato so se za morje in obalo premalo brigali, dokler se niso Benečani z zvijačo in silo res polastili vse hrvatske obale.

V tem boju je zlasti utrjeni Zader junaško branil svojo svobodo in dajal Benečanom največ opravka. Tudi veliki dož Henrik Dandolo, ki je zavladal z novim letom 1195, ga ni mogel ugnati. Beneška vlada na naši obali je tako oslabela, da se po l. 1200 dož niti ni več podpisoval za vojvodo Dalmacije in se je baje zaklel, da tega ne bo storil, dokler si zopet ne osvoji Zadra. Zadranj so pa škodovali Benetkam, kjer so le mogli in l. 1200 n. pr. zajeli dva beneška poslanca, ki sta potovala na cesarski dvor v Carigrad. Vendar se je že bližal konec neodvisnemu Zadru, in sicer od tam, od koder se ga je mogel najmanj bati — od križarjev.

Kakor znano, so bili kristjani na koncu 11. stol. v takozv. I. križarski vojni z velikimi žrtvami iztrgali Sveto deželo in zlasti mesto Jeruzalem iz oblasti sutovih mohamedanskih Seldžukov. Največ zaradi svoje nesloge pa so kristjani že čez pičlih sto let Jeruzalem in večino Sv. dežele zopet zgubili. Zaman ga je nato III. križarska vojna skušala osvojit — Jeruzalem je ostal v oblasti mogočnega egiptovskega sultana Saladina. Ko je ta l. 1195 nanaglooma umrl in se je njegovih 17 sinov jelo pri delitvi države pripravljati IV. križarsko vojsko. Njegovemu pozivu so se odzvali predvsem francoski plemiči, pa le redki iz resničnega verskega navdušenja, večino je vodila samo sebična želja po slavi in bogastvu.

Ker so bile prejšnje vojne dokazale, da je pot po kopnem v Sv. deželo zelo nepriljučna, so se vsi zedinili za morskot pot; le, kam naj se najprej obrnejo, o tem so bili različnega mnenja. Eni so hoteli nad Aleksandrijo in Egipt, drugi pa naravnost v Sirijo in Sv. Deželo. Slednjič so odločili odločitev za Benetke, kjer so se zbrali, da se vkrcajo na ladje. Z Benečani so bili namreč sklenili pogodbo, da jih prepeljejo na svojih ladjah čez morje, za kar bi jim plačali v več obrokih križarji okoli 50 milijonov Din v današnji veljavi. Poleti l. 1202 so se začeli zbirati križarji v Benetkah, toda prišlo

jih je vsled raznih preprirov dosti manj in mnogi najbolj bogati so manjkali. Ko zato niso mogli zbrati pogojene vsote, da bi plačali Benečanom prevoz, je lokavi 90-letni dož Henrik Dandolo spretno izrabil njihovo zadrego: dolžno vsoto so mu morali odslužiti in peljal jih je kot najeto vojsko nad uporni Zader.

8. oktobra 1202 je odjadralo iz Benetk veliko brodovje, 72 galej in 140 tovornih ladij, ki so nosile zlasti konje in razne oblegovalne priprave. Strah je prevzel sedaj nezveste beneške podložnike in hiteli so se poklonit mogočnemu dožu, ki je pristal drugi dan na istrski obali v Piranu. »Ko so prebivalci mesta Trsta« — se bere v stari listini — »zvedeli o njegovem prihodu, so poslali svoje boljše može k njemu, ker so se, izgubivši njegovo milost, bali njegove jeze. Ti može so prisegli v imenu vseh prebivalcev mesta Trsta, da hočejo podvreči sebe, svojo zemljo in svoje imetje doževi oblasti ter izpolnjevati njegove ukaze. On jih je nato, ne oziraje se na njih prejšnja nasprotovanja, sprejel v svojo milost ter rekel odposlanim možem, da naj se hitro vrnejo v svoje mesto ter tam naznanijo prebivalcem, da jim je zagotovil svojo milost. Prebivalci naj se pripravijo, da se mu slovesno poklonijo.«

»Ko je dož prišel z veliko vojsko do mesta Trsta, so ga sprejeli duhovniki v mašnih oblekah in z gorečimi svečami; zvonovi so zvonili in vsi so se podvrgli njegovi oblasti. Nato je dož sklical mestne prebivalce, da bi prisegli zvestobo njemu in njegovim naslednikom. Benečani in njih imetje naj bo varno in davka prosto po vsej tržaški zemlji. Tržačani naj po svoji zmognosti izvršujejo dolžne služnosti tako, kakor druga istrska mesta. Ako bi prišli morski roparji ali drugi razbojniki od Rovinja sem, jih morajo zasledovati in iti z vojsko nad nje. Ako bi jih ujeli, jih hočejo izročiti dožu.« Vse to so Tržačani dožu prisegli. Obljubili so mu vrh tega tudi, da »hočejo vsako leto na praznik sv. Martina na svoje stroške pripeljati iz svoje pokrajine na obrežje doževe palače 50 veder najboljšega vina. Ako pa bi kdaj ravnali proti tej pogodbi, obljubijo plačati dožu in njegovim naslednikom 100 liber čistega zlata.«

To pogodbo smo obširneje in deloma dobesedno navedli, ker je značilna za beneško osvajalno politiko, pa tudi zato, ker se nahaja med 358 podpisanimi Tržačani mnogo Slovencev. Te izdajajo lepa domača imena in primki, kakor Blagožit, Dragonja, Stanko Hrabre, Neško, Prvin, Sobeslav, Stojan ali pa imajo tuja osebna imena s pristavkom »Sclavo« (= Slovan), n. pr. Walter Sclavo i. dr. Dokazuje nam torej, da so že takrat bivali v Trstu tudi Slovenci, in sicer kot odlični meščani, ki so zastopali svoje mesto pri tako važni zadevi, kot je bila ta pogodba z beneškim dožem. Skoro enako pogodbo so sklenile z njim Milje in najbrž tudi druga istrska mesta, kajti šele čez mesec dni je prijadral dož pred Zader.

(Dalje.)

Razglednice Jadranske Straže: Oblastni odbor JS v Ljubljani hoče zgraditi svoj lastni dom ob Jadranu in s tem omogočiti ceneno letovanje naše mladine na morju pa tudi pospeševati izlete pomladkarjev in članstva na morje. Zato je potreba večja glavnica, za kar je ustanovljen poseben sklad. To socialno delo je razpredeno na široko, da čimprej udejevši svoj veliki in važni program. Skladu je namenjen tudi čisti dododek od prodaje razglednic, ki jih je izdal Oblastni odbor baš pravočasno. Na finem papirju je umetniško izdelana slika pokroviteljja JS Nj. Vis. prestolonaslednika Petra, mladega mornarčka ob krmilu, ki nad njim vibra državna trobojnica. Slika je okvirjena z narodnimi motivi, med katerimi se plete trak z napisom »JS svoji deči«. Pod sliko je znak JS. Razglednice so prav primerne za božične in novoletne čestitke ter se bodo prodajale po vseh večjih papirnih trgovinah po ceni 1 Din komad.

Priporočajte uporabo zdravilne vode Rogaške slatine, na katere čistem dobičku je udeležena tudi Jadranska Straža!